

Bedrijfsopvolgingsregelingen zijn noodzakelijk

Onderzoek naar
de invloed van
bedrijfsopvolgings-
regelingen op de
continuïteit van
familiebedrijven.

December 2014

Inhoud

Voorwoord	2
Familiebedrijven in Nederland	3
Bedrijfsopvolgingsregelingen in de inkomstenbelasting en de schenk- en erfbelasting	4
Bedrijfsopvolgingsregelingen onder druk	5
Continuïteit familiebedrijven wordt bedreigd	6
Conclusie en aanbeveling	9
Bijlage 1: Methodologie	11
Bijlage 2: Rekenvoorbeeld	13
Bijlage 3: Literatuurlijst	15
Contact	16

1 Brief van de staatssecretaris van Financiën, Kamerstukken I 2013/14, nr. 33 752, N, p. 5.

2 Brief van de staatssecretaris van Financiën, Kamerstukken I 2013/14, nr. 33 752, N, p. 2.

3 Eindrapport Evaluatie fiscale regelingen gericht op bedrijfsoverdracht, SEO economisch onderzoek, september 2014.

4 Brief van de minister van Economische Zaken van 4 december 2014 over de evaluatie.

5 Solvabiliteitsratio = boekwaarde eigen vermogen/ balans totaal.

6 Banken hanteren hierbij veelal een minimum solvabiliteitspercentage van ongeveer 30 procent.

Voorwoord

In deze publicatie *'Bedrijfsopvolgingsregelingen zijn noodzakelijk – Onderzoek naar de invloed van bedrijfsopvolgingsregelingen op de continuïteit van familiebedrijven'* laten we u de resultaten zien van het onderzoek naar de gevolgen van een eventuele afschaffing van de bedrijfsopvolgingsregelingen voor familiebedrijven. We hebben het onderzoek verricht onder vijftig familiebedrijven in verschillende sectoren met een boekwaarde van het eigen vermogen tussen de 10 en 550 miljoen euro.

Succesvolle bedrijfsoverdrachten zijn belangrijk voor de Nederlandse economie, zo blijkt uit de *'Family Business Survey 2014 – Nederland'*. Voor een zorgvuldige bedrijfsoverdracht is in ieder geval van belang dat het fiscale klimaat een overdracht niet belemmert. De huidige fiscale bedrijfsopvolgingsregelingen in de inkomstenbelasting en de schenk- en erfbelasting dragen bij aan een dergelijk klimaat in Nederland.

De bedrijfsopvolgingsregelingen lijken echter onder druk te staan (zie pagina 5). Zo is de staatssecretaris van Financiën van mening dat de regeling in de schenk- en erfbelasting kan worden versoerd, omdat in 70 procent van de bedrijfsopvolgingen de belasting kan worden voldaan uit de nalatenschap *zonder* toepassing van een regeling.¹ In opdracht van het Ministerie van Economische Zaken heeft een evaluatie van de verschillende bedrijfsopvolgingsregelingen plaatsgevonden.² De resultaten zijn begin december 2014 bekendgemaakt.³ In de evaluatie worden geen specifieke conclusies per regeling getrokken. Wel neemt het kabinet de aanbeveling over om een vooronderzoek op te zetten. Dit vooronderzoek moet resulteren in een concreet plan dat voorziet in een adequate analyse van met name de doorschuifregelingen in de inkomstenbelasting en de bedrijfsopvolgingsregeling in de schenk- en erfbelasting.⁴

Hoewel familiebedrijven de verschuldigde belasting in veel gevallen lijken te kunnen betalen, laten we in dit onderzoek zien dat een bedrijfs-overdracht *zonder* de huidige regelingen een behoorlijke impact heeft op de (noodzakelijke) financiële buffer. We hebben dit gemeten op basis van de zogenoemde solvabiliteitsratio,⁵ die een indicatie geeft van de financiële buffer of het weerstandsvermogen van een onderneming.

Uit ons onderzoek blijkt dat momenteel 76 procent van de geselecteerde ondernemingen een solvabiliteitsratio heeft van 30 procent of meer, terwijl de gewogen solvabiliteitsratio 40 procent bedraagt. Afschaffing en/of versoering van de huidige regelingen zou tot gevolg hebben dat na de bedrijfsoverdracht deze financiële buffer voor veel van de geselecteerde bedrijven substantieel daalt. Hierdoor wordt het voor deze familiebedrijven niet alleen moeilijker om bijvoorbeeld een bankfinanciering⁶ aan te trekken, maar ook wordt het moeilijker om tegenvallers op te vangen. Denk hierbij aan een economische crisis.

Het op termijn aanvullen van de financiële buffer en een eventuele beperking voor het aantrekken van een bankfinanciering, als gevolg van een lagere solvabiliteitsratio, kan ook een negatief effect hebben op toekomstige investeringen (en daarmee groei). De continuïteit van veel bedrijven komt hierdoor mogelijk in het geding. We pleiten dan ook voor instandhouding van de bedrijfsopvolgingsregelingen.

Dit onderzoek is als volgt opgebouwd: we gaan eerst in op het belang van familiebedrijven en op de vormgeving van de huidige fiscale regelingen. Vervolgens lichten we onze onderzoeksresultaten toe om te eindigen met onze conclusie en aanbeveling. In de bijlagen vindt u informatie over de manier waarop we dit onderzoek hebben uitgevoerd.

Renate de Lange-Snijders
Partner Tax

Jan Nieuwenhuizen
Director Tax

Danyel Slabbers
Partner Advisory

Familiebedrijven in Nederland

*Van alle bedrijven in Nederland is zo'n **70 procent** een familiebedrijf. Deze bedrijven zorgen voor bijna de helft van de Nederlandse werkgelegenheid en 53 procent van het Bruto Nationaal Product.⁷ Familiebedrijven zijn dan ook een belangrijke motor van de Nederlandse economie.*

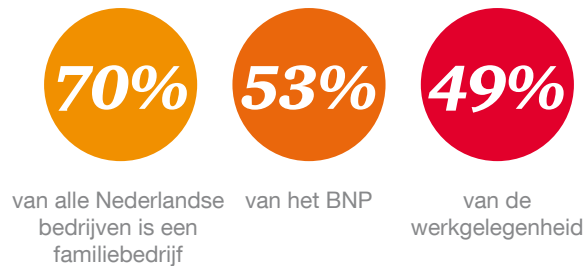
Het kenmerk van familiebedrijven is dat de ondernemers een groot persoonlijk belang hebben bij het succes van het bedrijf. De directeuren van familiebedrijven staan over het algemeen ook veel langer aan het roer van hun bedrijf dan andere directeuren (22 jaar tegenover 7 jaar). Nu meer dan 70.000 van de directeuren in familiebedrijven boven de 55 jaar zijn en ruim 41.000 ouder zijn dan 60 jaar, is er de komende jaren een golf van bedrijfsoverdrachten te verwachten.⁸

Het is van wezenlijk belang dat de bedrijfsoverdrachten goed verlopen omdat succesvolle bedrijfsoverdrachten zorgen voor economische groei en werkgelegenheid. Uit onderzoek van Meijaard uit 2005 blijkt dat de overdracht van bedrijven zelfs tot drie keer meer werkgelegenheid leidt in vergelijking met de hoeveelheid banen na de oprichting van nieuwe bedrijven. Overgedragen bedrijven zijn daarnaast productiever en innovatiever.⁹

Familiebedrijven zijn stabiel en nemen weinig risico's. Over het algemeen zijn ze 'conservatief' gefinancierd, wat betekent dat ze hun bedrijfsactiviteiten betalen uit eigen middelen en relatief minder uit leningen. In de huidige tijd is het voor veel familiebedrijven ook lastig om externe financiering aan te trekken. Mogelijk weigeren banken de financiering wegens een gebrek aan voorbereiding en aan informatiedeling vanuit de familiebedrijven.¹⁰

De sterke financiële basis is een succesfactor van familiebedrijven. Het gevolg is dat familieondernemingen tegenvallers – zoals bij een economische crisis – beter kunnen opvangen. Daarnaast hebben ze een investeringscapaciteit, zodat ze ook in moeilijke tijden in staat zijn om groei te stimuleren. Tevens zijn familiebedrijven minder afhankelijk van de kredietkraan. Dit is vooral belangrijk als banken die dichtdraaien.

Naar onze mening is het dan ook onwenselijk om in te teren op de bestaande buffers van zo'n belangrijke motor van de Nederlandse economie en daarmee de financiële stabiliteit van deze sector aan te tasten.

7 Flören & Jansen 2010.
8 Center for Entrepreneurship Nyenrode Business Universiteit 2013.
9 Meijaard 2005; ING Economisch Bureau e.a. 2013; PwC FBS 2014. Zie ook Van Teeffelen 2012.
10 PwC FBS 2014. Zie ook *Eindrapport Evaluatie fiscale regelingen gericht op bedrijfs-overdracht*, SEO economisch onderzoek, september 2014, p. 20.

Definitie familiebedrijf

Het aantal familiebedrijven in Nederland wordt geschat op 200.000 tot 260.000. De telling varieert per onderzoek en hangt af van de gebruikte definitie van een familiebedrijf.

In dit onderzoek gaan we uit van de telling van Nyenrode Business Universiteit van 260.000. Hierbij kwalificeert een bedrijf als familiebedrijf wanneer:

- meer dan 50 procent van de eigendom in handen is van één familie;
- één familie beslissende invloed heeft op de bedrijfsstrategie of op opvolgingsbeslissingen; en
- een meerderheid of minimaal twee leden van de bedrijfsleiding afkomstig zijn uit één familie.

Voor beursgenoteerde bedrijven geldt dat ten minste 25 procent van de zeggenschap in handen van de familie moet zijn.¹¹

11 Nyenrode Business Universiteit 2013.

Bedrijfsopvolgingsregelingen in de inkomstenbelasting en de schenk- en erfbelasting

Bij een bedrijfsoverdracht is belasting verschuldigd. Welke belastingen worden geheven en hoeveel er moet worden betaald, is afhankelijk van de reden van de bedrijfsoverdracht (schenking, vererving, verkoop), de rechtsvorm van het bedrijf en de verhouding tussen de overdrager en de verkrijger.

Om de overdracht van actieve bedrijven te stimuleren, kent de Nederlandse belastingwetgeving verschillende bedrijfsopvolgingsregelingen. Deze regelingen moeten voorkomen dat belastingheffing de economisch gewenste bedrijfsoverdrachten belemmert.

¹² Dit is bevestigd in de Brief van de minister van Economische Zaken van 4 december 2014 over de evaluatie, p. 3.

¹³ Zie ter info Burgerhart, Hoogeveen & Egger 2009.

Ratio

De ratio achter de regelingen is dat de continuïteit van 'echte' ondernemingen niet in gevaar mag komen door het voldoen van de verschuldigde belasting na een overdracht.¹²

Echte onderneming

Of sprake is van een echte onderneming wordt vastgesteld aan de hand van de feiten en omstandigheden. De criteria voor een onderneming zijn vormgegeven in de jurisprudentie en houden in dat er sprake moet zijn van:

- een duurzame organisatie van kapitaal en arbeid;
- deelname aan het economische verkeer; en
- een winststreven.

Onderzoeksafbakening

We hebben voor dit rapport alleen onderzoek gedaan naar de gevolgen van de afschaffing van de regelingen in de inkomstenbelasting en de schenk- en erfbelasting.¹³

Inkomstenbelasting

In de Wet inkomstenbelasting 2001 is een regeling voor aanmerkelijkbelanghouders opgenomen die de overdracht van een bedrijf, of van aandelen in een bedrijf, bij schenking of vererving vrijstelt van inkomstenbelasting (artt. 4.17a t/m 4.17c jo. 4.39a t/m 4.39c Wet IB 2001).

Deze regeling wordt ook wel de 'doorschuifregeling' genoemd. De inkomstenbelastingclaim wordt namelijk 'doorgeschoven' naar de verkrijger die de overdrager opvolgt.

Ondernemings- en beleggingsvermogen

Ondernemingsvermogen is het vermogen van het familiebedrijf dat wordt ingezet voor de bedrijfsuitoefening. Denk hierbij aan voorraden handelsgoederen, bedrijfsgebouwen en machines.

Beleggingsvermogen is het vermogen dat wordt ingezet voor niet-bedrijfsdoeleinden, zoals effecten, vastgoedbeleggingen en overtollige liquide middelen. Beleggingsvermogen komt niet in aanmerking voor de bedrijfsopvolgingsregelingen. Toch mag een deel van het beleggingsvermogen worden aangemerkt als ondernemend, maar slechts tot 5 procent van de waarde van het ondernemingsvermogen.

Schenk- en erfbelasting

De Successiewet 1956 bevat een regeling die de heffing van schenk- en erfbelasting vermindert als de verkrijger een (aandelen)belang in het bedrijf krijgt (artt. 35b jo. 35f SW 1956). Er geldt een vrijstelling voor de eerste 1.045.611 euro (2014) van het 'ondernemingsvermogen' en een vrijstelling van 83 procent over alles daarboven.

De wet regelt verder een mogelijkheid voor tien jaar uitstel van betaling voor de verschuldigde schenk- of erfbelasting (art. 25, lid 12 IW 1990).

Bij een bedrijfsoverdracht naar de kinderen kan de totale belastingdruk in de inkomstenbelasting en schenk- en erfbelasting met toepassing van de regeling verminderd worden van zo'n 40 naar 3,4 procent.

Bedrijfsopvolgingsregelingen onder druk

De bedrijfsopvolgingsregelingen lijken onder druk te staan. In de politiek en literatuur wordt gesuggereerd dat de regelingen te begunstigend zijn.

Met name de regeling in de schenk- en erfbelasting staat ter discussie. Deze regeling wordt volgens de Belastingdienst jaarlijks circa tweehonderd keer verleend bij nalatenschappen en zo'n vijfhonderd keer per jaar bij schenkingen.¹⁴

In de fiscale literatuur wordt de regeling 'te begunstigend' genoemd. Deze onderzoekers¹⁵ zijn van mening dat de regeling moet worden versoerd en kan worden vervangen door een betalingsregeling. Ook stellen zij dat de regeling 'discriminerend' is omdat bedrijfsoverdrachten worden begunstigd ten opzichte van ander vermogen dat door schenking of vererving wordt overgedragen.¹⁶ Wat betreft het discriminatie-standpunt, heeft de Hoge Raad op 22 november 2013 in vijf proefprocedures geoordeeld dat de regeling niet in strijd is met het discriminatieverbod.¹⁷

Ook de staatssecretaris van Financiën stelde in zijn brief van 25 april 2014 aan de Eerste Kamer dat de regeling in de schenk- en erfbelasting zou kunnen worden versoerd door een lager vrijstellingspercentage of de invoering van een betalingsregeling. Uit onderzoek zou volgens de staatssecretaris blijken dat in 70 procent van de bedrijfsopvolgingen de belasting kan worden voldaan uit de nalatenschap *zonder* toepassing van de bedrijfsopvolgingsregeling.¹⁸

De staatssecretaris heeft zijn uitspraken – na onrust bij belangenorganisaties en politieke partijen – genuanceerd door te stellen dat er in ieder geval in deze kabinetsperiode niets verandert aan de regeling.¹⁹ Zijn uitspraken geven wel aan dat de bedrijfsopvolgingsregeling onderwerp kan worden van een politiek debat. In dat kader is ook de evaluatie van de verschillende bedrijfsopvolgingsregelingen van belang, die in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken is uitgevoerd.²⁰ De resultaten zijn begin december 2014 bekendgemaakt.²¹ In de evaluatie worden geen specifieke conclusies per regeling getrokken. Wel neemt het kabinet de aanbeveling over om een vooronderzoek op te zetten dat moet resulteren in een concreet plan. Het plan moet voorzien in de verzameling en verwerking van de benodigde data voor een adequate analyse van de doelmatigheid en doeltreffendheid van met name de doorschuifregelingen in de inkomstenbelasting en de bedrijfsopvolgingsregeling in de schenk- en erfbelasting.²²

Voor ons was de recente publiciteit over de bedrijfsopvolgingsregelingen aanleiding om bij vijftig familiebedrijven onderzoek te doen.

14 Verslag van een schriftelijk overleg, *Kamerstukken II* 2013/14, nr. 33 750 IX, 31, p. 12.

15 Zie o.m. Hoogveen 2011.

16 Ook in het SEO-onderzoek wordt gesteld dat de regelingen een discriminatoire kant hebben en dat een uitstelregeling in de Invorderingswet 1990 mogelijk al voldoende is om bedrijfsoverdrachten te stimuleren. Zie *Eindrapport Evaluatie fiscale regelingen gericht op bedrijfsoverdracht*, SEO economisch onderzoek, september 2014, p. 44-45.

17 Zie nr. 13/01154, V-N 2013/59.21; zie ook nrs. 13/01622, 13/01160, 13/01161 en 13/02453.

18 Brief van de staatssecretaris van Financiën, *Kamerstukken I* 2013/14, nr. 33 752, N, p. 5.

19 Reactie van de staatssecretaris van Financiën van 1 juli 2014, kenmerk AFP/2014/590, p. 5.

20 Brief van de staatssecretaris van Financiën, *Kamerstukken I* 2013/14, nr. 33 752, N, p. 2.

21 *Eindrapport Evaluatie fiscale regelingen gericht op bedrijfsoverdracht*, SEO economisch onderzoek, september 2014.

22 Brief van de minister van Economische Zaken van 4 december 2014 over de evaluatie.

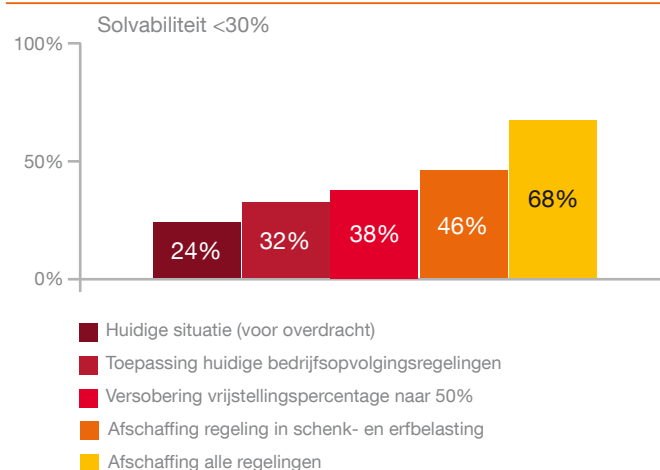
Continuïteit familiebedrijven wordt bedreigd

De meeste familiebedrijven beschikken weliswaar over genoeg middelen om de belasting bij overdracht te betalen. Maar wat is het langetermijneffect van de betaling op de continuïteit van het familiebedrijf? Om deze vraag te beantwoorden, hebben we een empirisch onderzoek uitgevoerd onder vijftig familiebedrijven.

Familiebedrijven kenmerken zich door hun sterke financiële basis waardoor zij tegenvallers beter kunnen opvangen. Denk hierbij aan een economische crisis. Daarnaast hebben ze een investeringscapaciteit, zodat ze ook in moeilijke tijden in staat zijn om groei te stimuleren. Tevens zijn familiebedrijven door hun sterke financiële basis minder afhankelijk van kredietverstrekkers.

Aantasting van de financiële buffer bedreigt de familiebedrijven en daarmee een belangrijke motor van de Nederlandse economie. Zeker in de huidige economische tijd is dat naar onze mening onwenselijk.

Figuur 1 Familiebedrijven met een zwakke financiële basis

Figuur 2 Impact van bedrijfsopvolging op solvabiliteit van de familiebedrijven in onderzoek

Alternatief	Huidige situatie	Impact van bedrijfsopvolging			
		Alternatief A	Alternatief B	Alternatief C	Alternatief D
Opvolgingsfaciliteit		BOR	BOR	BOR	Geen BOR
Vrijstellingspercentage		83%	50%	0%	-
Beknopte beschrijving		Huidige bedrijfsopvolgingsregelingen	Versobering vrijstellingspercentage	Afschaffing regeling in schenk- en erfbelasting	Afschaffing alle regelingen
Solvabiliteit groter dan 30%	38	34	31	27	16
Solvabiliteit tussen 20-30%	7	11	10	12	14
Solvabiliteit tussen 0-20%	5	4	7	8	15
Solvabiliteit lager dan 0%	-	1	2	3	5
Totaal aantal ondernemingen	50	50	50	50	50
Solvabiliteit groter dan 30%	76%	68%	62%	54%	32%
Solvabiliteit tussen 20-30%	14%	22%	20%	24%	28%
Solvabiliteit tussen 0-20%	10%	8%	14%	16%	30%
Solvabiliteit lager dan 0%	0%	2%	4%	6%	10%
Totaal aantal ondernemingen	100%	100%	100%	100%	100%
Gewogen solvabiliteit ondernemingen in onderzoek	40%	36%	33%	29%	21%

Uitkomsten onderzoek: continuïteit van 46 tot 68 procent van de familiebedrijven wordt op lange termijn bedreigd

In ons onderzoek hebben we geanalyseerd wat het effect is op de financiële buffer van familiebedrijven van het wel, niet of gedeeltelijk toepassen van de fiscale bedrijfsopvolgingsregelingen bij een overdracht. En wat blijkt? De financiële positie van familiebedrijven verslechtert ernstig wanneer de huidige bedrijfsopvolgingsregelingen worden afgeschaft.

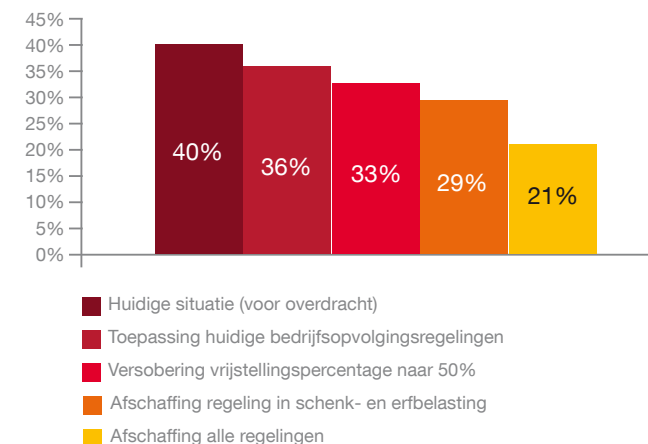
In de situatie dat alleen de regeling in de schenk- en erfbelasting wordt afgeschaft, neemt het aantal bedrijven met een zwakke financiële basis toe van 24 naar 46 procent (figuur 1 en 2). In het geval dat ook de regeling in de inkomstenbelasting wordt afgeschaft, neemt het aantal bedrijven met een zwakke financiële basis toe tot zelfs 68 procent (figuur 1 en 2).

Daarnaast kan de afschaffing van de regelingen het ongewenste effect hebben dat de daadwerkelijke bedrijfsoverdracht wordt uitgesteld tot het moment van overlijden. Dit staat een natuurlijke overdracht naar de volgende generatie in de weg en kan leiden tot ongewenste spanningen in het familiebedrijf. Maar ook de aanwezigheid van een substantiële latente belastingclaim bij overlijden van de aandeelhouder, zal de investeringscapaciteit van het familiebedrijf beperken. Bij iedere grote investering zal immers rekening moeten worden gehouden met het risico dat op korte termijn tevens een substantiële belastingschuld moet worden gefinancierd.

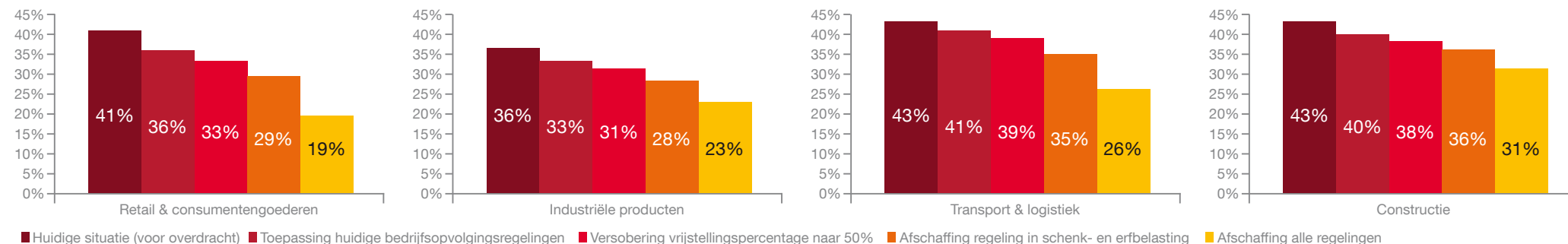
Solvabiliteit

We hebben berekend wat het effect is op de gewogen solvabiliteit van de vijftig onderzochte bedrijven. Met de huidige bedrijfsopvolgingsregeling neemt de gewogen solvabiliteit af van 40 naar 36 procent (figuur 3). Bij afschaffing van de regelingen zakt de gewogen solvabiliteit verder naar percentages van 29 en zelfs 21 (figuur 3). Ook hebben we berekend wat de gevolgen van diverse situaties zijn op de solvabiliteit per sector, zoals we weergeven in figuur 4.

Figuur 3 Gewogen solvabiliteit

Figuur 4 Solvabiliteit per sector

Solvabiliteit

De solvabiliteit is een belangrijke indicator voor de financiële positie van familiebedrijven. We hebben een analyse gemaakt van de huidige solvabiliteit van familiebedrijven om daarna te kijken hoe de solvabiliteit wordt beïnvloed bij een bedrijfsoverdracht, met en zonder de huidige fiscale ondersteuning.

De boekhoudkundige solvabiliteitsratio speelt in de praktijk bij banken een belangrijke rol. Hoe hoger de ratio is, hoe gezonder het bedrijf en hoe beter dit is ter verkrijging van een financiering. Banken hanteren hierbij veelal een minimumpercentage van ongeveer 30 procent. Een lagere ratio heeft gevolgen voor de mogelijkheden om financiering aan te trekken.

Betalingsregeling

We hebben ook stilgestaan bij de vraag wat het effect is van een betalingsregeling in de verschillende situaties. Een dergelijke regeling heeft echter geen invloed op de uitkomsten van het onderzoek. Met ons onderzoek richten wij ons immers op de solvabiliteitsratio.

Conclusie en aanbeveling

Uit ons onderzoek blijkt dat de bedrijfsopvolgingsregelingen noodzakelijk zijn voor de continuïteit van familiebedrijven. De financiële stabiliteit van veel bedrijven verslechtert sterk bij afschaffing van de regeling in de schenk- en erfbelasting en verslechtert verder bij totale afschaffing van de bedrijfsopvolgingsregelingen.

Belang familiebedrijven

Het belang van familiebedrijven voor de economie van Nederland is groot. Een gezonde financiële positie van deze bedrijven is daarom belangrijk voor Nederland.

De bedrijfsopvolgingsregelingen zijn ingevoerd om de continuïteit van familiebedrijven bij bedrijfsoverdrachten te waarborgen.

De bewering dat een grote meerderheid van de bedrijven in staat is om de belasting te betalen is op zichzelf niet onjuist, maar houdt geen rekening met het effect van die betaling op de financiële positie op de langere termijn van de betrokken bedrijven.

Uit ons onderzoek blijkt dat de continuïteit van 46 procent van de familiebedrijven op de langere termijn wordt bedreigd bij afschaffing van alleen de regeling in de schenk- en erfbelasting. En wanneer zowel de regeling in de schenk- en erfbelasting als de regeling in de inkomstenbelasting wordt afgeschaft, komt de continuïteit van zelfs 68 procent van de familiebedrijven in gevaar (figuur 1 en 2).

Afschaffing kan tevens twee andere ongewenste gevolgen hebben. Enerzijds staat dit een natuurlijke overdracht naar de volgende generatie in de weg. Anderzijds beperkt het de investeringscapaciteit en daarmee de groei van het familiebedrijf.

Daarmee toont ons onderzoek aan dat de huidige regelingen een cruciale bijdrage leveren aan de continuïteit van familiebedrijven in Nederland bij de overdracht van een onderneming. Dat de continuïteit na de overdracht blijft gewaarborgd, is belangrijk omdat succesvol overgedragen ondernemingen een flinke bijdrage leveren aan de Nederlandse economie, zoals ook blijkt uit de *Family Business Survey* die PwC recent publiceerde (zie www.pwc.nl/familiebedrijven). Versobering of afschaffing zou, zeker in de huidige situatie waarin de toegang tot financiering niet gemakkelijk is, sterk negatieve gevolgen hebben voor veel van de familiebedrijven en dus voor de Nederlandse economie.

Onze aanbeveling luidt dan ook:

houd de bedrijfsopvolgingsregelingen in de inkomstenbelasting en in de schenk- en erfbelasting in stand.

Bijlagen

Bijlage 1 *Methodologie*

Voor ons onderzoek hebben we vijftig familiebedrijven met een boekwaarde van het eigen vermogen tussen de 10 en 550 miljoen euro onderzocht. In deze bijlage lichten we de onderzoeksopzet- en aanpak toe.

De onderzochte bedrijven worden gedreven in de vorm van een kapitaalvennootschap (nv, bv) en zijn actief in de sectoren: retail en consumentengoederen, industriële producten, transport en logistiek, constructie en entertainment en media.

We zijn hierbij uitgegaan van de fiscale gevolgen van de overdracht van de gehele onderneming aan de volgende generatie middels vererving waarbij inkomstenbelasting en erfbelasting moeten worden betaald. In ons onderzoek hebben we daarom de bedrijfsopvolgingsregelingen in de inkomstenbelasting en in de schenk- en erfbelasting meegenomen.

Onderzoeksvraag

Onze onderzoeksvraag luidt:

‘Wat is de impact op een familiebedrijf van een overdracht bij vererving zonder toepassing van de bedrijfsopvolgingsregelingen in de inkomstenbelasting en de schenk- en erfbelasting?’

Deelvragen

Ter beantwoording van onze centrale onderzoeksvraag, hebben we de volgende vijf deelvragen geformuleerd:

1. Hoe is het met de huidige financiële positie (solvabiliteit) van familiebedrijven gesteld?
2. Wat is de invloed op de continuïteit als de huidige regelingen in de inkomstenbelasting en schenk- en erfbelasting worden toegepast?
3. Kan een versoering van het vrijstellingspercentage naar 50 procent in de regeling in de schenk- en erfbelasting ook de continuïteit veiligstellen?

4. Wat zijn de gevolgen voor de continuïteit als enkel de regeling in de schenk- en erfbelasting wordt afgeschaft?
5. Hoe is het met de continuïteit gesteld als de regeling in zowel de inkomstenbelasting als de regeling in de schenk- en erfbelasting wordt afgeschaft?

Onderzoeksmethode

- Ons onderzoek is gebaseerd op de gegevens uit de jaarrekeningen 2010 tot en met 2013 (indien beschikbaar). We zijn enkel uitgegaan van deze gepubliceerde informatie.
- Elke post op de balans is als ‘ondernemingsvermogen’ of als ‘beleggingsvermogen’ gekwalificeerd (zie ook pagina 4). Het ondernemingsvermogen wordt rekenkundig bepaald door het verschil tussen de waarde van de aandelen en het beleggingsvermogen. Verder bevat de bedrijfsopvolgingsregeling in de schenk- en erfbelasting regels om het ondernemingsvermogen te bepalen. Deze regels hebben we toegepast.
- De bepaling van de financiële positie (buffer) van de familiebedrijven is gebaseerd op de solvabiliteit. De solvabiliteitsratio geeft een indicatie van het weerstandsvermogen van een familiebedrijf. De boekhoudkundige solvabiliteitsratio is in de praktijk bij banken een belangrijk meetinstrument. Banken hanteren veelal een minimumpercentage van ongeveer 30 procent.

Uitgangspunten

Bij het uitvoeren van ons onderzoek zijn we van de volgende punten uitgegaan:

- Ons onderzoek is enkel gericht op bedrijfsoverdrachten bij overlijden, dus niet bij schenking of verkoop. Bij schenking gelden er andere vereisten aan de overdrager en de verkrijger. In een situatie waarin het familiebedrijf verkocht wordt aan ‘derden’ gelden geen speciale fiscale bedrijfsoverdrachtregelingen.
- Ons onderzoek concentreert zich verder op de bedrijfsopvolgingsregeling in de inkomstenbelasting (‘doorschuifregeling’) en de bedrijfsopvolgingsregeling in de schenk- en erfbelasting.
- Hierbij gaan we ervan uit dat de erflater een zogenoemd ‘aanmerkelijk belang’ houdt voor de inkomstenbelasting. Dit houdt kort gezegd in dat de erflater direct of indirect voor minimaal 5 procent van het geplaatste kapitaal aandeelhouder is in een kapitaalvennootschap (nv, bv). De voordelen, zoals dividenden en opbrengst bij verkoop van aandelen, worden in de inkomstenbelasting in box 2 belast tegen een proportioneel tarief van normaliter 25 procent.
- Bij een bedrijfsoverdracht bij vererving is de erflater inkomstenbelasting verschuldigd over het voordeel uit het aanmerkelijk belang. Daarmee drukt deze belastingclaim op de nalatenschap. Tevens moet de erfgenaam erfbelasting betalen over de waarde van de nalatenschap. In dit onderzoek zijn we uitgegaan van één verkrijging van de gehele onderneming door een partner of afstammeling in de rechte lijn. Zowel de inkomstenbelasting als de erfbelasting wordt uiteindelijk voldaan door de erfgenaam.
- In de schenk- en erfbelasting zijn verschillende eisen gesteld aan de erflater en aan de erfgenaam voor de toepassing van de bedrijfsopvolgingsregeling. We zijn ervan uitgegaan dat de erflater voldoet aan de zogenoemde ‘bezitstermijn’ van één jaar en de erfgenaam aan het ‘voortzettingsvereiste’ van vijf jaar (artt. 35b jo. 35d jo. 35e SW 1956).
- In het onderzoek hebben geen rekening gehouden met de (potentiële) omvang van de totale nalatenschap (naast de betreffende onderneming) en eventuele privévermogens.
- Voor zover er sprake is van ‘ondernemingsvermogen’, leidt dit bij de overdracht niet tot inkomstenbelastingheffing. Daarom wordt er in onderzoeken over de effecten van de bedrijfsopvolgingsregeling veelal geen rekening gehouden met de inkomstenbelastingclaim. Maar er zit vaak beleggingsvermogen in de vennootschap en daarover is wél inkomstenbelasting verschuldigd bij de overdracht. Omdat we onderzoeken in hoeverre de continuïteit van familiebedrijven bedreigd wordt wanneer de bedrijfsopvolgingsregeling niet of in versoberde mate wordt ingezet, moeten we ook rekening houden met het beleggingsvermogen dat in de bedrijven zit en de inkomstenbelastingclaim die hier op rust. Bovendien kan het beleggingsvermogen worden gebruikt bij het voortzetten van het familiebedrijf. In de berekeningen hebben we daar ook rekening mee gehouden.
- Bij het berekenen van de belastingschuld, moet in principe een belastinglatentie van 6,25 procent (art. 20, lid 6, onderdeel d SW 1956) worden berekend over de waarde van de aandelen, voorzover deze de verkrijgingsprijs overtreft. Omdat hiervoor de verkrijgingsprijs bekend moet zijn en we niet over deze gegevens beschikten, is de latentie buiten de berekening gehouden.
- Bij de bepaling van de verschuldigde inkomstenbelasting over het beleggingsvermogen zijn we ervan uitgegaan dat verkrijgingsprijs nihil is.
- Ook hebben we bij het berekenen van de belastingschuld geen rekening gehouden met de vrijstellingen erfbelasting (art. 32 SW 1956) en schenkbelasting (art. 33 SW 1956).
- We hebben geen rekening gehouden met winstuitkeringen uit het familiebedrijf en de verschuldigde belasting die hierover in privé zou moeten worden betaald. Mogelijk zou de faciliteit om onbelast dividend uit te keren op vererfde aanmerkelijkbelangaandelen in een beleggingsvennootschap kunnen worden toegepast (art. 4.12a Wet IB 2001 jo. art. 4e Wet DB 1965 jo. art. 1ab Uitv. Besch. DB 1965).
- De overdrachtsbelasting en de vennootschapsbelasting blijven buiten beschouwing bij de berekening van de verschuldigde belasting.
- We gaan ervan uit dat de belasting wordt voldaan uit het familiebedrijf, inclusief het beleggingsvermogen.
- Voor dit onderzoek gebruiken we de wettelijke bepalingen, vrijstellingen en percentages uit 2014.

Bijlage 2 *Rekenvoorbeeld*

Om te laten zien hoe het onderzoek is uitgevoerd en hoe de financiële positie van de familiebedrijven wordt bepaald, hebben we een rekenvoorbeeld uitgewerkt in figuur 5.

In het onderzoek is op basis van de jaarrekeningen 2010 tot en met 2013 van de familiebedrijven de omvang van het ondernemings- en het beleggingsvermogen vastgesteld. Dit hebben we gedaan door de afzonderlijke onderdelen van de balansen te kwalificeren en vervolgens het bedrag aan beleggingsvermogen van de waarde van de aandelen af te trekken.

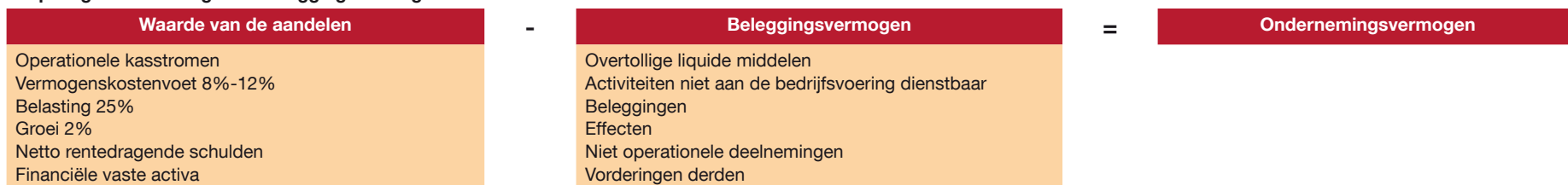
Over het ondernemings- en het beleggingsvermogen is vervolgens de belastingschuld berekend in de verschillende situaties.

Tot slot hebben we de impact op de solvabiliteit van de familiebedrijven vastgesteld waarbij de verschuldigde belasting in de verschillende situaties is meegenomen.

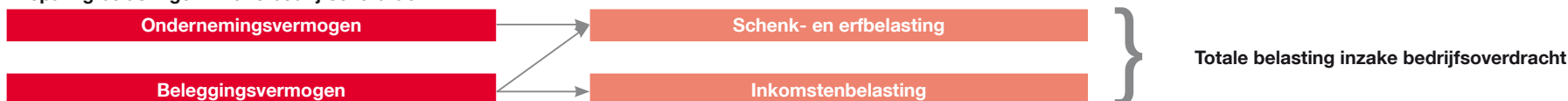

Figuur 5 Rekenvoorbeeld

1 Bepaling ondernemings- en beleggingsvermogen

2 Bepaling belastingen inzake bedrijfsoverdracht

3 Impact solvabiliteit

Het rekenvoorbeeld in figuur 6 laat zien hoe het ondernemings- en het beleggingsvermogen op basis van de regels in de schenk- en erfbelasting worden vastgesteld.

Vervolgens wordt bij toepassing van de huidige bedrijfsopvolgingsregelingen een 100 procent-vrijstelling over het ondernemingsvermogen tot 1.045.611 euro verleend. Hierna wordt een 83 procent-vrijstelling over het overige vermogen toegepast.

Over de overgebleven 17 procent ondernemingsvermogen is de erfbelasting berekend. Voor het beleggingsvermogen geldt geen vrijstelling. Let wel, toch kan beleggingsvermogen worden aangemerkt als ondernemend, maar slechts tot 5 procent van de waarde van het ondernemingsvermogen. Over het beleggingsvermogen is tot slot de inkomstenbelasting en de erfbelasting berekend.

Situaties

De effectieve belastingdruk bij de overdracht na vererving verandert in de verschillende situaties.

Wanneer de bedrijfsopvolgingsregeling in de schenk- en erfbelasting wordt versoerd en wanneer één bedrijfsopvolgingsregeling of beide regelingen worden afgeschaft, neemt het bedrag aan te betalen belasting toe. Dit bedrag moet uit het familiebedrijf worden voldaan.

Figuur 6 Voorbeeld belasting inzake de overdracht

1 Bepaling ondernemings- en beleggingsvermogen			
Waarde van de aandelen			500
Ondernemingsvermogen	A		450
Beleggingsvermogen	B		50
Beleggingsmarge	C	5%	23
Ondernemingsvermogen na beleggingsmarge	A+C		473
Beleggingsvermogen na beleggingsmarge	B-C		28
2 Belasting inzake overdracht ondernemingsvermogen			
Vrijstelling ondernemingsvermogen	D		(1)
Vrijstelling ondernemingsvermogen	E	83%	(391)
Ondernemingsvermogen na vrijstellingen	(A+C)-D-E		80
Erfbelasting	F	10%/20%	(16)
3 Belasting inzake overdracht beleggingsvermogen			
Inkomstenbelasting	G	25%	(7)
Erfbelasting	H	10%/20%	(4)
Totale belasting inzake de overdracht	F+G+H		(27)
Belasting inzake de overdracht als % van de waarde van de aandelen			(5,41%)

Belastingtarieven

De Successiewet 1956 bevat verschillende tarieven voor de erfbelasting. Het tarief is afhankelijk van de waarde van de nalatenschap en de familieverhouding tussen de erflater en de erfgenaam. In dit onderzoek zijn we uitgegaan van één verkrijging van de gehele onderneming

door een partner of afstammeling in de rechte lijn. Hierbij geldt in 2014 een percentage van 10 procent over de eerste 117.214 euro en 20 procent over het overige (art. 24 SW 1956).

Voor de inkomstenbelasting geldt normaliter een tarief van 25 procent (art. 2.12 Wet IB 2001).

Bijlage 3 Literatuurlijst

Berent-Braun 2011

M.M. Berent-Braun e.a., *Met het familiebedrijf de crisis door!*, Breukelen: Baker Tilly Berk/ Nyenrode Business Universiteit 2011.

Burgerhart, Hoogeveen & Egger 2009

W. Burgerhart, M.J. Hoogeveen & J.I.M. Egger, *Civiele en fiscale bedrijfsopvolgingsfaciliteiten. Een praktijkonderzoek*, Amsterdam/ Tilburg: BDO Private Wealth Tax Fund/Universiteit van Tilburg 2009.

Center for Entrepreneurship Nyenrode Business Universiteit 2013

Center for Entrepreneurship Nyenrode Business Universiteit, *Familiebedrijven en bedrijfsoverdracht. Quick Scan*, Breukelen: Nyenrode Business Universiteit 2013.

Flören & Jansen 2010

R.H. Flören & S.F. Jansen, *De stille kracht van het familiebedrijf. Management Ondernemerschap*, Deventer: Kluwer 2010.

Hoogeveen 2011

M.J. Hoogeveen, *De kwaliteit van de fiscale bedrijfsopvolgingswetgeving* (diss. Tilburg), Den Haag: Sdu 2011.

ING Economisch Bureau e.a. 2013

ING Economisch Bureau e.a., *Strategie en kansen in het familiebedrijf*, Amsterdam: ING Economisch Bureau 2013.

Meijaard 2005

J. Meijaard in: K. van Gennip, *Entrepreneurship in the Netherlands. Business transfer: a new start*, Zoetermeer: EIM Business & Policy Research 2005.

PwC FBS 2014

PwC, *Family Business Survey 2014. The Netherlands*, Amsterdam: PricewaterhouseCoopers B.V. 2014.

Van Teeffelen 2012

L. van Teeffelen, *Meer kans van slagen bij bedrijfsoverdrachten*, Utrecht: Hogeschool Utrecht 2012.

Contact

Meer informatie?

Wilt u meer informatie over de fiscale bedrijfsopvolgingsregelingen? Of hebt u behoefte aan een inventarisatie van de mogelijkheden voor uw organisatie? Neemt u dan contact op met uw PwC-adviseur. Die helpt u daarbij graag verder.

Voor vragen over deze publicatie kunt u contact opnemen met:

Renate de Lange-Snijders
Partner Tax
088 792 39 58
renate.de.lange@nl.pwc.com

Jan Nieuwenhuizen
Director Tax
088 792 14 38
jan.nieuwenhuizen@nl.pwc.com

Danyel Slabbers
Partner Advisory
088 792 76 96
danyel.slabbers@nl.pwc.com

Bij PwC in Nederland werken ruim 4.200 mensen met elkaar samen vanuit 12 vestigingen. PwC Nederland helpt organisaties en personen de waarde te creëren waarnaar zij op zoek zijn. Wij zijn lid van het PwC-netwerk van firma's in 157 landen met meer dan 195.000 mensen. Wij zien het als onze taak om kwaliteit te leveren op het gebied van assurance-, belasting- en adviesdiensten. Vertel ons wat voor u belangrijk is. Meer informatie over ons vindt u op www.pwc.nl.

De inhoud van deze publicatie is uitsluitend voor informatieve doeleinden opgesteld en bevat geen professioneel advies en mag dan ook niet als een substituuut daarvoor worden beschouwd. PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. aanvaardt derhalve geen aansprakelijkheid voor gevolgen die kunnen optreden indien op basis van de inhoud van deze publicatie al of niet wordt gehandeld dan wel anderszins besluiten worden genomen.

© 2014 PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284). Alle rechten voorbehouden. PwC verwijst naar de Nederlandse firma en kan soms naar het PwC-netwerk verwijzen. Elke aangesloten firma is een afzonderlijke juridische entiteit. Kijk op www.pwc.com/structure voor meer informatie.

Voor overige vragen kunt u contact opnemen met:

PwC
Knowledge Centre Tax & HRS
Fascinatio Boulevard 350
3065 WB Rotterdam
Postbus 8800
3009 AV Rotterdam
Telefoon: 088 792 43 51
E-mail: knowledge.centre.taxhrs@nl.pwc.com

Deze uitgave is afgesloten op 8 december 2014. Latere ontwikkelingen zijn hierin niet opgenomen.

Auteurs

Renate de Lange-Snijders
Jan Nieuwenhuizen
Danyel Slabbers
Jessica Litjens
Miriam Beltman-Versluijs
Remco van der Sanden
Linda Jansen
Forra de Jong